

וואלה חדשות

כל שנה אתם אוספים מהסופר 5 מיליארד שקיות ניילון שהורגות בעלי חיים ומזהמות את הסביבה - הגיע הזמן להיגמל

יום חמישי, 6 בספטמבר 2007, 8:22 מאת: אמיר זוהר, TheMarker.com

חזרתם מהסופר עמוסי שקיות? זה הזמן לייסורי מצפון: ישראל הפכה למעצמת שקיות ניילון שנזרקות לפח וגורמות נזק אדיר לכדור הארץ; עתה מנסה הכנסת להילחם באובססיה המקומית

הלווייתן שהגיע לחוף הרצליה לפני חמש שנים כבר גסס. הוא מת בידיהם של מתנדבי הארגון מחמ"לי (מרכז חקר מידע וסיוע ליונקים בישראל), ובניתוח שלאחר המוות נמצאו בקיבתו שקיות פלסטיק במשקל 4.5 ק"ג. "עד היום לא ברור מדוע הוא בלע כל כך הרבה שקיות: בטעות או מרעב", משחזר ד"ר דני קרן מאוניברסיטת חיפה, הרופא שניתח אותו לאחר המוות.

"לווייתן הוא מעלה גרא, ובקיבתו יש כמה מדורים. המדור הראשון הוא מכני וממנו עובר המזון למדור לעיכול מתקדם. אם שקית תקועה במעבר היא סותמת את כל המעברים וגורמת למוות מרעב, כי כל מה שהוא בולע לא מתעכל והוא מקיא אותו חזרה. בימים הראשונים היונק מנצל מאגרי שומן אבל הוא נחלש, מתקשה לרדוף אחר טרף ומגיע לחוף רזה וגוסס".

במקרה אחר נתקל קרן בדולפין שמת אחרי שאריות פלסטיק של שישיות בירות נכרכו סביב לועו. "אם הדולפין עוד גדל זה ממש חורף את פיו, הוא נושם אבל לא יכול לאכול. לצערנו, דולפינים, כלבי-ים ואריות-ים הם בעלי חיים סקרנים שמחפשים להתעסק עם כל מיני עניינים במים ומסתבכים פעמים רבות מדי".

מהשקיות מתים בעיקר בעלי החיים הימיים שחובבים דיונונים, אומר ד"ר אלון לוי ממכון ויצמן ומחמ"לי. "עם כל הרצון הטוב שלנו כוטרנירים שמאזהבים בחיות הללו, אנחנו לא יכולים לרוץ אחרי שקיות בים. 50 וטרנירים עם 100 אנדוסקופים לא יכולים להציל דולפין אחד ממפגעים סביבתיים מטופשים כמו שקיות פלסטיק".

אבל לא רק יונקים ימיים ניזוקים ממכת שקיות הפלסטיק. בעבודת מחקר שערכה המועצה האזורית חבל אילות ב-2003, דווח כי "בכל שמורות הטבע באזור צמחו לעצים פירות יחודיים בשם שקיות פלסטיק, מסלולי הטיולים מלאים בשקיות שעפות עם הרוחות החזקות במפרץ לכל עבר, בייחוד בוואדיות סביב אתר הפסולת נימרה, שלא לדבר על המראה המכוער של חופים המרופדים בפלסטיק. ברור כי שום מבצע ניקיון חד-פעמי לא יפתור את הבעיה. מתברר כי גם ציפורים בולעות את קרעי הפלסטיק המתפזרים ברוח, בחושבן כי אלו הם גרגרים למאכל, ומתות מחנק".

ד"ר בני שלמון, ביולוג של רשות הטבע והגנים במחוז אילת, דיווח כי בשמורת אילת נמצאו יעלים שנחנקו משקית פלסטיק, כפי שהעלה ניתוח לאחר המוות. "זאבים ושועלים הניזונים במזבלות פתוחות בולעים קרעי שקיות שעלולים לסתום את מערכות העיכול שלהם, ונמצאו לכך שרידים בגלליהם. שקיות שמתיישבות על מושבות אלמוגים חונקות אותן למוות בדיוק כמו שהן יכולות לגרום למוות של אדם שראשו נעטף בהן".

זה רק ספורט

בכל שנה צורכים הישראלים מיליארדי שקיות פלסטיק, שסופן לאיים על הסביבה. "קשה שלא להתרשם מהספורט הישראלי הלאומי", כותב אבי נוביק, מחברת שלדג לניהול פתרונות סביבתיים, שערך סקר על הרכב הפסולת הארצי. "הוא מתחיל בליקוט שקיות במהלך קניות מזון ומסתיים כמרכיב הנפוץ ביותר באתרי הפסולת. האריזה השכיחה בסקר היתה של שקיות פלסטיק, רובן שקיות סופרמרקט מרשרשות".

השימוש בפלסטיק על סוגיו השונים גדל בכל העולם לממדים בלתי נתפסים, ויוצר כאב ראש סביבתי. הוא מעודד צריכת מוצרים חד-פעמיים: 90% מהם הופכים לפסולת תוך שישה חודשים אבל נדרשות להם מאות שנים כדי להתכלות, אם בכלל. בנוגע לשקיות הפלסטיק, טונות שלהן נשלחות למטמנות האזוריות ותופסות נפח עצום בהררי הזבל. הן גם פוגמות בתהליכי הפרדת האשפה המצויה בהן, במחזרה ובאיכות הקומפוסט (פסולת אורגנית ממוחזרת לדישון) שמיוצרת ממנה.

מיליוני שקיות נוספות שלא מגיעות לאתרי הפסולת מתעופפות ברוח ומזהמות את רחובות הערים, החופים והשטחים הפתוחים. הן יוצרות מפגעים בטיחותיים למנועי סירות ומכונות נוסעות, וכאמור, אף גורמות למוות אכזרי של בעלי חיים.

לדברי אלעד עמיחי, הממונה על המחזור במשרד להגנת הסביבה, בישראל פועלים כ-20 יצרני שקיות מתוכם רק שניים משווקים שקיות "גופייה" לרשתות השיווק, שאר התצרוכת של הרשתות מיובאת או מיוצרת בשטחים. כ-430 מיליון שקיות מיוצרות בחודש, שהן כ-5 מיליארד שקיות בעלות של כ-50 מיליון שקל בשנה. בסקר הרכב הפסולת 2005 נמסר כי השקיות הן 7% מכלל הפסולת ומשקלן המצטבר הוא 350 אלף טון בשנה.

כולנו טרמפיסטים

הנתונים הרשמיים מצטרפים לתחושה שצרכנים משתמשים בשקיות פלסטיק ללא הגבלה ומציפים בהן את היקום, והנושא עולה לתודעה הציבורית בעולם (ראו מסגרת). בישראל המודעות לבעיה נמוכה למדי גם יחסית לעיסוק בנושאים סביבתיים אחרים, ועדיין, בשנתיים האחרונות הוגשו שתי הצעות חוק המתייחסות להפחתת השימוש בשקיות ולא למחזורן, שבשלב זה אינו כלכלי.

בנובמבר עברה בקריאה טרומית בכנסת הצעתם של הח"כים אסתר רינה טרטמן, דב חנין ומיכאל מלכיאור, לחייב שימוש בשקיות נייר במקום שקיות פלסטיק. ההצעה ספגה ביקורת מקצועית נוקבת, שכן ייצור נייר מזיק לסביבה לא פחות, עלותו יקרה, הוא לא נוח ולא שימושי.

ח"כ חנין, שנחשב לפרלמנטר סביבתי מקצועי ומוערך, חזר בו מהצעת החוק להחליף את שקיות הפלסטיק בנייר ואינו מרגיש מבוכה לנוכח הביקורת שספג. "ההצעה עברה בקריאה טרומית בלבד, שהיא סוג של הצהרה על התחלת טיפול. בזכות אותה הצעה התפתח שימוע ציבורי ותוך כדי תהליך השתכנענו שהנייר לא מתאים".

במקום ההצעה שנזנחה ניסחו טרטמן וחנין הצעה חלופית שאמורה לעבור בקריאה טרומית בחודש הבא. לפי ההצעה, צרכן בחנויות מזון ישלם שקל אחד על כל שקית שיבקש, והכסף שייצטבר יועבר לקרן לשמירת הניקיון - קרן ציבורית שבראשה עומד מנכ"ל המשרד להגנת הסביבה וחברים בה נציגי משרדי האוצר, הפנים והרשויות המקומיות. אבל הרעיון להקים מנגנון שיאסוף מיליארדי שקלים בשנה כבר מעורר דרישה לתכנון יסודי ומקצועי יותר, כדי למנוע כישלון נוסף לזה של חוק פיקדון הבקבוקים.

"רשתות השיווק והלקוחות שלהן הם טרמפיסטים שמרוויחים מההתעלקות על גב הסביבה", אומרת ד"ר אופירה אילון, מומחית לניהול פסולת מהמוסד ע"ש שמואל נאמן בטכניון ובאוניברסיטת חיפה. "הרשתות מספקות מוצר חינם, לכאורה, והלקוחות, הצרכנים, גם נהנים מאוד לקבל את המוצר חינם, ואף לאגור ממנו. אבל בסופו של דבר הרי אין מתנות חינם ואת המחיר משלמת הסביבה".

השימוש בשקיות הפלסטיק בישראל התפתח במקביל להתרחבות הקניות בסופרמרקטים, שבשנות ה-70 עוד נראו כמו החלום האמריקאי בהתגשמותו. בימים ההם גבו חצי לירה עבור שקית אריזה אפילו במכולת השכונתית. לאחר שרשתות השיווק המוסדיות נקלעו לקשיים וירדו מנכסיהן, התפרקו, נמכרו, התמזגו והתמתגו מחדש, התפתחה תחרות עזה שבמסגרתה הוטמע ההרגל לחלק שקיות חינם. הנסיקה ברמת החיים איפשרה לרשתות לספוג את מחירן השולי בחשבונות הענקיים, ואילו בוגרי ימי הצנע שנטשו את המכולת השכונתית ונהרו בהמוניהם למרכולים התנפלו על שקיות החינם בקופות, והם עושים את זה עד עצם היום הזה בהנאה

גמורה.

"הצרכן הישראלי לא אוגר שקיות מתוך קמצנות אלא מתוך נוחות", מנסה להתמודד עם נשואי החוק שלה הח"כ טרטמן. "הרי למה משמשות השקיות? 90% מהן הופכות לשקיות זבל, ומה יותר פשוט משקית חינם? זאת התנהגות שאנחנו ננסה לשנות. אם יהיה שוקולד על המדף שום דיאטה לא תעזור - תפקידנו הוא להזיז את השוקולד מהמדף".

האם עוד אפשר להילחם בתופעה? לאחרונה אמרה עו"ד גלית אבישי, בעבר יו"ר מועצת הצרכנות והיום ראש הארגון הצרכני אמון הציבור ש"כדי לגמול את הצרכן הישראלי מאיסוף של שקיות הפלסטיק, צריך להשקיע בחינוך ולפתח את אלמנט הבושה, כך שאנשים ירגישו שהם עושים משהו לא בסדר". ד"ר שחר דולב, מנהל לימודי קיימות במרכז השל בתל אביב, גורס כי הפתרון החינוכי היעיל ביותר יהיה לדרוש כסף בעד השקיות, לדבריו, במדינות שבהן נבחרה הדרך הזאת הופחתה הצריכה בעשרות אחוזים. "רשתות השיווק שכבר מוכרות שקיות רב-פעמיות או מתכלות לא מסכימות לספק אותן חינם", אומר דולב, "מאחר שגם הלקוחות לא ממהרים לרכוש אותן הפתרון הוא לגרום לאנשים לוותר על השקיות הרגילות באמצעות תשלום. אחרי שהחוק יעבור וייכנס כסף הוא ישמש בין היתר לחינוך האזרחים להתרגל למשהו אחר".

לימודי קיימות מתמקדים במחזור חיי המוצר ובניתוח לוקחים בחשבון את כל ערכיו הסביבתיים: מהם חומרי הגלם של המוצר, באיזו מדינה הוא מיוצר, איזו אנרגיה מושקעת בתהליכי הייצור, האריזה, השינוע ואפילו ניצול העובדים. "הרעיון הוא לא לפעול נגד עשייה אלא בעד עשייה טובה יותר", אומר יאיר אנגל העוסק בעיצוב לקיימות ואחד מהיועצים לח"כ חנין. "עיצוב מקיים מעדיף תכנון פונקציונלי שכבר במקור ימקסם מרכיבים סביבתיים", הוא מסביר. "לא במקרה אנחנו לא מדברים על מחזור".

דולב מציע גם ליצרנים ולמשווקים לאמץ טכניקות לקירוב העולם האקולוגי לכלכלה: "לרשתות יש אמנם ניסיון רע עם חוק פיקדון הבקבוקים, אבל לחייב שקל ברכישת שקית בקופה זה הרבה יותר פשוט מהאופרציה של איסוף הבקבוקים. אני גם מאמין שהרשתות יידעו לגזור לעצמן בונוס קטן מהשירות הזה".

שקיות מתירס

בינואר יזמה המועצה לישראל יפה את הכנס הציבורי הראשון להפחתת השימוש בשקיות, בהשתתפות השר להגנת הסביבה, גדעון עזרא, ח"כ חנין, מנכ"ל שופרסל אפי רוזנהויז, נציגי ארגון אמון הציבור, אדם טבע ודין וכעשרה מעצבים ויזמים סביבתיים. כל המשתתפים הודו בכך שיש בעיה, בלי קשר לניגודי העניינים ביניהם.

"שקיות הפלסטיק נראות לנו כמו מכת מדינה", אומרת מרב ניר, מנהלת השיווק של המועצה. זו מובילה מסע פרסום צנוע להטמעת הרעיון בשתי דרכים: האחת, תמיכה בחוק להיטל כספי על שימוש בשקיות, והשנייה, עידוד המעבר לשימוש בפלסטיק מתכלה. "המודל שלנו הוא אירלנד, שם גבו מהצרכנים 15 יורוסנט על כל שקית והצריכה צנחה ב-90%, אנחנו מציעים שיגבו 25 אגורות לשקית", אומרת ניר.

"בנוגע לפלסטיק מתכלה, זה חומר אורגני שמיוצר מקני תירס וקני סוכר וקיים כבר כמה עשרות שנים. החומר שומר על תכונות זהות לפלסטיק רגיל אך פגיעתו בסביבה מצומצמת מאוד, והוא אף יכול לשמש לייצור קומפוסט. הוא לא משחרר רעלים ומתפרק תוך זמן קצר של שבועות עד שנים. בשנים האחרונות מתרחשת האצה בפיתוח החומר ויישומיו, היום כבר מיוצרים ממנו אריזות, כלים חד-פעמיים, יריעות ואפילו חומרי גלם לשתלים רפואיים. הבעיה היחידה היא מחירו היקר פי ארבעה, ובהקשר הזה אנחנו מקדמים תקן ישראלי כדי למנוע זיופים".

בשל מחירו הגבוה של הפלסטיק המתכלה, מתפתים יצרנים לזייף אותו, עוד נטען נגדו שבעצם זה עוד חומר המעודד שימוש במוצרים חד-פעמיים. מסביר אנגל (שלאחרונה הצטרף לצוות בינלאומי של האו"ם, כיועץ להחדרת צרכנות ירוקה בישראל): "האו"ם מנסה להטמיע במדינות שחברות בו מודל חברתי-כלכלי חדשני יחסית שמעודד מסחר המבוסס על השכרה או לסינג של מוצרים. בדרך הזאת המשווק ינסה למקסם את איכות המוצר ולא יעדיף למכור מוצר חד-פעמי שהופך מהר לפסולת מזיקה".

משטרת הפלסטיק

29 ח"כים מכל סיעות הבית חתומים על הצעת החוק החדשה, שרובה נוסחה על ידי אנשי עמותת אדם טבע ודין בהסתמך על המודל האירי ונתוני הפסולת של המשרד להגנת הסביבה. עיקרי הצעת החוק מדברים על כך שבכל חנויות המזון (רשתות, מכולות וכדומה) ייגבה שקל אחד על כל שקית חד-פעמית שתימכר לצרכנים, וכספי ההיטל יועברו לקרן לשמירה על הניקיון. ההיטל לא יושת על שקיות קטנות לאריזות ירקות ומוצרים; הקמעונאים יחויבו גם למכור שקיות רב-פעמיות תקניות במחיר של 4.5 שקלים; החנויות ידווחו על כל השקיות שהן קונות ומוכרות, ומערך אכיפה מיוחד של המשרד להגנת הסביבה יקבל סמכויות לפיקוח על גביית ההיטל, עריכת חיפושים, הטלת קנסות ואף הגשת כתבי אישום פליליים במידת הצורך.

חנין מסביר שההחלטה לכלול בחוק רק חנויות מזון נועדה "כדי להתמקד במקום שבו הבעיה היא גדולה באמת, כדי שהצרכן לא יחשוב שמבקשים לפגוע לו באיכות החיים. אם החוק יצליח לא מן הנמנע שיחילו אותו על תחומי מסחר אחרים".

זה מנגנון שיגלגל מיליארדי שקלים בשנה, עם פתח לאינסוף קומבינות.

"המטרה היא לא לגבות כמה שיותר כסף אלא להפחית את צריכת השקיות כמה שיותר: לשנות את התנהגות הצרכנים בכלים כלכליים. הפתרון המוצע הוא גם רציונלי ולא רק סביבתי, כי בסופו של דבר תיק בד או שקית רב-פעמית, הרבה יותר יעילים, נוחים ובטוחים לנשיאה. ובנוגע לקומבינות - העולם מלא בהן, אז פותרים בעיה אחת ומתמודדים עם האחרות".

בהצעה אין התייחסות לאופי מנגנון איסוף הכספים. "מועד התחולה של החוק הוא שישה חודשים מיום פרסומו כחוק", אומרת טרטמן. "כדי שייבנה מנגנון כלכלי מתאים, רשתות השיווק יסנכרו את מערכות המחשוב והציבור ייחשף להסברה המתאימה".

ולא יהיה כאן כישלון דומה לזה של חוק הפיקדון באכיפת החוק?

"אין פתרון של קסם בעניין האכיפה, ואנחנו לא באנו לגרש את החושך".

איך תקבלי את תמיכת הכנסת לחוק?

"לפני ועדת השרים אני אדע לעשות את הלובי שלי מאחר שאהיה חייבת לקבל את תמיכת הקואליציה בוועדה. אני מאמינה שאנשי המשרד להגנת הסביבה יציעו לי דיל, כדי לקחת את הקרדיט על החוק, אבל אסכים רק אם יתחייבו שתוך 60 יום הנושא יקודם. הבעיה של החוק הזה היא שלמרות הקונסנזוס הערכי בעניינו מלחמות הקרדיטים עשויות לפגוע בו".

וגם אם החוק יעבור בסופו של דבר, האם יצליחו הח"כים לחנך את הצרכנים שנוהגים לאגור שקיות בלי סוף? חנין: "שקיות הפלסטיק הן חלק מבעיה תרבותית רחבה מאוד של השתמש זרוק, ודרוש כאן חינוך של יצרנים ושל לקוחות לשינוי אופן הייצור והצריכה. אני רדיקלי בתפיסה הזאת ומעוניין להגיע למודל כלכלי ששואף לייצר רק מה שהסביבה מאפשרת ומה שאנחנו צריכים, וכמובן לחלק את האמצעים בצורה הוגנת".

הרעיון נשמע מוכר.

"נכון, זה המשכו של המאבק האדום ההיסטורי, שבעידן הנוכחי הפך להיות ירוק. אבל זה גם עובד להיפך, כי כל ירוק היום צריך להיות אדום".

יש צרות גדולות יותר

אבל יש מי שמסרבים להיסחף לפאניקת שקיות הפלסטיק, ומערערים על הצורך לחוקק נגדה חוקים. "לדעתנו, בעיית שקיות הפלסטיק בישראל אינה חמורה כפי שמציגים אותה", אומרת ד"ר אופירה אילון מהטכניון. "זה לא אומר שלא צריך לטפל בה אבל כל התזזית הזאת צריכה להיבדק ביסודיות לפני שמחוקקים חוקים".

אילון מטילה ספק רב בנתוני השקיות שבסקר הפסולת 2005 של נוביק, וחוות דעת ברוח זו העבירה לאנשי המשרד להגנת הסביבה. "הנתונים בסקר בעייתיים מאוד", היא אומרת. "350 אלף טונות שקיות פלסטיק הוא מספר בלתי אפשרי, כל בקבוקי הפלסטיק מחושבים לפי 40 אלף טונות בשנה. להערכתנו, המשקל האמיתי הוא בקושי 50 אלף טונות אבל בוא נהיה לארג'ים ונאמר 100 אלף טונות. ממקור ראשון אני יודעת שבעת ביצוע הסקר הם שקלו את השקיות עם הג'יפה, וזה לא מצחיק. גם בתיאור הבדיקה בגוף הסקר כתוב שהיה אסור לייבש את השקיות ושלא דחסו אותן".

נוביק: "פרופ' אילון צודקת שהמשקל המתואר הוא גדול מהמשקל נטו, בגלל הרטיבות והג'יפה שנדבקות, אבל הסקר מלכתחילה הוגדר כסקר רטוב".

אילון בכלל סבורה שלפני שממהרים לחוקק חוקים צריך ליצור מודל כלכלי-מדעי שיקבע מה טוב למשק "אבל נכון להיום עדיין לא בוצע אף מחקר מדעי על המדיניות המועדפת. מוסד שמואל נאמן הגיש הצעת מחקר למשרד להגנת הסביבה אבל לא קיבלנו תשובה. נראה לי שמעדיפים לצאת עם החוק החדש, כי זה נושא פופוליסטי עם הרבה מאוד כסף".

אילון מבקשת מהמחוקקים לא להסתפק בטיפול ממוקד שמביא לתוצאות מהירות והצלחות פוליטיות, אלא להעדיף טיפול מערכתי עם פתרון מעמיק יותר. "כמובן, עדיף שהכסף הזה ייכנס לקרן הניקיון ולא לאוצר", היא אומרת, "אבל מאחר שמדובר בסכומי עתק יש כאן סיבה נוספת לבצע את המחקר הכלכלי-מדעי שיקבע את גובה המס האופטימלי ואת תקצוב תוכנית הפעולה. כבר ראינו שמאוד קל לקבל החלטות בנוסח חוק הפיקדון, הוא עולה לנו הרבה מאוד כסף ולא שינה את התמונה".

אבל זה רק יעכב את הפתרון, ובינתיים השקיות נערמות.

"אולי, אבל זו בדיוק אותה חשיבה פופוליסטית. למה אף אחד לא מתייחס לכך שהפסולת האורגנית אינה מופרדת כראוי ו-40% ממנה גורמים לנזקים סביבתיים הרבה יותר גדולים מהשקיות?"

ובכלל, אילון מזכירה שגם שקית פלסטיק היא מוצר שיש לו יותר ממחזור חיים אחד: "צריך לזכור ששקיות פלסטיק הן מוצר שיש בו שימוש חוזר. לפי

מחקרים של התשומות הנדרשות לייצור ופליטות לסביבה - עבור 5 קילו של מוצרים מהסופר עדיפה שקית פלסטיק על נייר".

בתגובה לדברי אילון מודה חנין כי הוא מצוי עדיין בשלב הקונספציה ואינו שולט בנתונים, אבל הוא מבטיח ללמוד אותם לעומק. "בנוגע לתגובה המהירה לנושא, אני מתייחס לבעיות הסביבתיות בצורה רוחבית ולא היררכית: שינוי ועוד שינוי ייצרו מקטעים שלמים ומבורכים".

האם הכנסת תקים מנגנון שמגלגל מיליארדי שקלים בלי בדיקה מדעית נאותה? "נעשה זאת באופן מושכל ולא פזיז", מבטיח אלעד עמיחי מהמשרד להגנת הסביבה, "על בסיס נתונים בדוקים ומודל נוח לרשתות ולצרכנים. בימים הקרובים נזמין מחקר מדעי מקצועי, שתוצאותיו יתקבלו בתוך כמה חודשים. אני מתחייב שבלעדיו לא נביע את עמדתנו על הצעת החוק בוועדות הכנסת".

חזרה לסל

עו"ד אורלי דקטר היא היועצת המשפטית של חברת לאון פלסט ממפרץ חיפה השולטת ב-80% משוק שקיות הגופייה, ובתם של בעלי המפעל. לדבריה, "אנחנו חברה שמאמינה באיכות סביבה ומחזור ויש לנו ליין מיוחד כזה למחזור עודפי ייצור שלנו. אנו מפרקים אותם חזרה לפוליאתילן וממנו שוב למוצרים השונים".

גם עם גישה כזאת ברור שיש לחפש חלופות. כאלטרנטיווה לשקיות הפלסטיק מוצעת השקיות מחומר מתכלה, וכן שקיות רב-פעמיות מסיבים פלסטיים שמתמחזרים, שמאפשרות אחזקה נוחה, שקית רב-פעמית שמתקפלת לגודל של מחברת קשיחה, וכאשר היא נפתחת היא נהיית מרובעת ומתאימה לנשיאת משקל. יש גם קופסאות פלסטיק רב-פעמיות שמתקפלות ומתאימות מאוד להחזקה ואחסנה במכונית. כיום מעודדים גם שימוש מוגבר בעגלות קניות עם גלגלים, וכמובן סל הפלסטיק הישן והטוב, בעל הדפנות המרושתות.

אבל בינתיים, עד שהאלטרנטיווה יהפוך לנורמטיווה, המודעות ברשתות השיווק וחנויות המזון אינה צוברת תאוצה של ממש. בחודש החגים ישווקו עוד 500 מיליון שקיות מרשרשות, לפחות. עד כדי כך האדישות שולטת שדוברת רשת הריבוע הכחול לא מצאה לנכון להתייחס לנושא, למרות פניות חוזרות ונשנות אליה. אגב, דודי ויסמן, הבעלים של אותה רשת, רכש בחודש שעבר את השליטה בסניפי עדן טבע מרקט, אולי כדי להעניק לסניפי הריבוע הכחול נופך אקולוגי.

מנהלת משמרת בסניף עדן מרקט באור יהודה אומרת: "זו מהפכה שקשה ליישם כרגע. אנחנו מציעים שקיות בד ב-2 שקלים אבל לקוחות מעדיפים פלסטיק בחינם. ההתרשמות שלנו היא שהצרכנים האמיתיים של המזון

האורגני הם בעד, הצרכנים הרגילים לא ממש מבינים".

ברשת המתחרה, שופרסל, התפנה סמנכ"ל הסחר אלי גדרון להסביר כיצד מתייחסת הרשת לכוונות המחוקק: "אני לא יודע הרבה על ההצעה החדשה, ולכן גם אין לי עמדה על ההיטל המוצע. אבל בלי לבדוק את מידת הנזק הנטען עשינו כמה מהלכים בתחום, גם אם אין לנו כוונות להפסיק את החלוקה חינם: התחלנו להתקין שקיתון, מכונה שמאפשרת למשוך שקית בודדת, והמכשיר כבר מוכיח את עצמו. אנחנו גם מציעים את "הסל הירוק" מסיבים פלסטיים ארוגים המיועד לשימוש חוזר".

בינתיים בחנות הטבע ניצת הדובדבן התגלתה גישה פעילה. על הקופה הרושמת בסניף אבן גבירול הוצב השלט הבא: "הכדור בידיים שלנו, ניצת הדובדבן נרתמת למאבק במשבר הסביבתי העולמי. בואו נפחית את השימוש בשקיות הפלסטיק ונשתמש בשקיות בד או נעשה שימוש חוזר בשקיות שיש לנו. מ-1 באוגוסט, כל לקוח אשר לא ישתמש בשקיות פלסטיק יזכה בחשבון ב-1% מסך הקנייה".

לעומת היוזמה הברוכה הזאת, המוצרים בחנות נמכרים עדיין בשקיות פלסטיק. "בחנויות שלנו שוברים את הראש איך לרדת משקיות הפלסטיק", מסביר הבעלים והיבואן, הרצל ביבי. "אנחנו במשא ומתן עם יצרן מסין על רכישה ניסיונית של 50 אלף שקיות בד ב-30 סנט לשקית שמתאימה לנשיאת 5 קילוגרם ושתחולק חינם. מי שיחזור עם השקית מהבית יקבל הנחה. אני רק מקווה שהצרכנים יהיו הגונים ולא יתנפלו. מאוד אשמח לראות צרכנים עם סל בד מהסוג שאמא שלי היתה הולכת אתו לשוק מחנה יהודה".

ג ג ג

וידוי: לא יכולה בלי זה

אמא, למה את תמיד מביאה כל כך הרבה שקיות פלסטיק ריקות מהסופר?

"מה זאת אומרת, הן נוחות לי ושימושיות בכל דבר, לזבל, לקניות, לאחסון. הן נהדרות. משמשות אותי להקפיא הכל, מוצרים מהסופר, תבשילים, מטבוחה, שניצלים, ירקות מהשוק, כל המאפים האלה שאתה אוהב שאני מכינה. בוא, בוא איתי למזווה, תראה כמה שקיות חדשות יש לי כאן, אה? ועוד בחינם".

כן, אבל עכשיו הם רוצים שתשלמי שקל על כל שקית שאת לוקחת.

"מה, אתה רציני? למה? לא, תגיד להם שלא יפסיקו לחלק אותן, איך אפשר בלעדיהן בכלל? כאילו שאתה לא מחזיק בבית שקיות כאלה, מה? אתה אומר לי שאתה דווקא בעדם? לא-לא, אל תעשה את הכתבה הזאת".

~ ~ ~

ישראל קטורזה גילה את הסיבה האמיתית לאובססיות השקיות

"כל הקטע של אגירת השקיות הוא נקמה על העמידה בתור. אתה עומד וזה שלפניך אומר 'אני הולך להביא משהו', וההיא שלפניו הולכת להביא עיתון, בינתיים ההוא חזר אבל הקופאית לא עובר לה הקוד, אחר כך לא עובר לה הכרטיס אשראי. העיקר שהם מאוד התייעלו שם בסופרים, שמים קופאית אחת רוסייה, קופאית אחת אתיופית, רוסייה, אתיופית, רוסייה, אתיופית - כדי שהן לא ידברו ביניהן, אבל אתה בהמתנה, כן? ואז מגיע תורך והיא מתחילה: קודם לנקות את השולחן, אחר כך לסדר את המשקל, ואז לבקש כרטיס מועדון, ושוב תקלה, הכרטיס לא עובר, ועד שהכל מסתדר באים המבצעים, הו המבצעים.

השבוע הציעו לי מטאטא ב-20 שקל, מי קונה ככה מטאטא, עד שלא נגמרת לו השערות לא מחליפים, לא ככה? אז אחרי כל זה אתה מת כבר לעזוב אבל גם חייב לנקום. הרי אתה לא צריך 30 שקיות, והן בכלל לא נפתחות לך בקופה, מהעצבים, אבל אתה לוקח אותן בכל זאת. ואז בבית הן תמיד נפתחות. אמא שלי למשל, יש לה שקיות מכל הסופרים האפשריים בבית. עכשיו בכלל, לפי החוק החדש, לפני שנכנסת לסופר שילמת 10 שקלים: חמישה לעגלה וחמישה לשקית הרב-פעמית? אנחנו עוד נראה איך זה ייגמר".